

การศึกษารูปคำซ้ำที่ปรากฏในสำนวนภาษาญี่ปุ่น

เสกสรรค์ จันทรจำนง

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปรากฏอยู่ของรูปคำซ้ำในสำนวนภาษาญี่ปุ่นว่ามีเช่นเดียวกันกับที่ปรากฏอยู่ในสำนวนไทยหรือไม่ และ2) ศึกษาการปรากฏอยู่ของรูปคำซ้ำในสำนวนภาษาญี่ปุ่นว่ามีอยู่ในลักษณะหรือรูปแบบใด การวิจัยดำเนินการโดยศึกษารูปคำซ้ำที่พบใน “สำนวนไทย” ซึ่งสง่า (1995) ได้นำเสนอไว้ในหนังสือ “สำนวนไทย” ว่ามี 3 ลักษณะ จากนั้นกำหนดขอบเขตกลุ่มทดลองเพื่อเป็นเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ 「慣用句」 ซึ่งในบทความชิ้นนี้ต่อไปนี้จะเรียกสำนวนญี่ปุ่นจำนวน 4,049 สำนวน ที่รวบรวมมาจากพจนานุกรมสำนวนญี่ปุ่น จำนวน 2 เล่ม ได้แก่ 『日本語の慣用句辞典』 ของ 大谷・米川 (2008) และ 『故事ことわざ・慣用句辞典』 ของ 倉持・阪田 (2010) พจนานุกรมทั้งสองเล่มเป็นพจนานุกรมที่ได้รับการยอมรับและเป็นพจนานุกรมที่นิยมใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับสำนวนญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่น ในขั้นตอนต่อไปได้ทำการศึกษาหาสำนวนญี่ปุ่นที่มีรูปคำซ้ำ และขั้นตอนสุดท้ายทำการวิเคราะห์ลักษณะหรือรูปแบบของรูปคำซ้ำที่ปรากฏอยู่ในสำนวนญี่ปุ่น และสรุปผลการศึกษา โดยผลการศึกษาของการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าใน “สำนวนญี่ปุ่น” จำนวน 4,049 สำนวนนั้นมี “สำนวนญี่ปุ่น” ที่ไม่มีรูปคำซ้ำปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากถึง 3,909 สำนวน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 96.54 ในขณะที่มี “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีรูปคำซ้ำปรากฏอยู่นั้นมีเพียง 140 สำนวน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 3.46 เท่านั้น โดยสำนวนญี่ปุ่นที่มีรูปคำซ้ำปรากฏอยู่นั้น เมื่อวิเคราะห์ลักษณะหรือรูปแบบของสำนวนแล้ว มีทั้งที่เป็นสำนวนรูปแบบบอกเล่า สำนวนรูปแบบคำถาม และสำนวนรูปแบบปฏิเสธ จึงพอจะอภิปรายสรุปผลได้ว่า มีการปรากฏอยู่ของรูปคำซ้ำในสำนวนภาษาญี่ปุ่นจริง แต่ไม่มีปริมาณมากพอที่จะกล่าวได้ว่ารูปคำซ้ำนั้นเป็นลักษณะโดดเด่นของ “สำนวนญี่ปุ่น”

คำ

สำคัญ

สำนวนญี่ปุ่น
(慣用句), สำนวน
ไทย, รูปคำซ้ำ
(反復)

A Study of Repeated Words in Japanese Idioms

Seksan Chantarachamnong

Abstract

This research aims to 1) study the existence of repetition which exist in “SAMNUAN” (Thai Idiom) of Thai language that actually also exists in “KANYOOKU” (Japanese Idiom) of Japanese Language or not. 2) To study the figure of the existence of repetition which appears in the “KANYOOKU” of Japanese. The research was conducted in the first step through studying of the pattern of repetition found in the “SAMNUAN” that Sanga (1995) was presented in “Thai idioms”. Then, set the boundary of the experimental group as the study goal. It is 4,049 expressions of “KANYOOKU” that is a collection from 2 good reputed and popular “KANYOOKU” dictionaries are widely accepted for the study of “KANYOOKU” in Japan. That is the 『日本語の慣用句辞典』 dictionary of Ootani, Yonekawa (2008) and the 『故事ことわざ・慣用句辞典』 dictionary of Kuramochi, Sakata (2008). In the final step, make the conclusion of the figure of “KANYOOKU” with the use of repetition and summary of results. The results of this research show that in the 4,049 expressions of “KANYOOKU”, there are expressions of “KANYOOKU” that do not have the use of repetition of up to 3,909 expressions, or 96.54 percent. And there is only a few of expressions of “KANYOOKU” just 140 expressions, which is 3.46 percent, have the use of repetition, but not enough to say that it is a dominant feature of “KANYOOKU”.

Key words

“KANYOOKU”
(慣用句),
“SAMNUAN” (Thai
Idiom), Use of
repetition

1. บทนำ

คำว่า「慣用句」นั้น เมื่อแปลเป็นภาษาอังกฤษจะตรงกับคำว่า “Idiom” และเมื่อแปลเป็นภาษาไทยจะตรงกับคำว่า “สำนวน” チャンタラチャムノング (2014) ได้ทำการศึกษาความหมายและคำจำกัดความของ「慣用句」หรือที่ในงานวิจัยชิ้นนี้ต่อไปนี้จะเรียกว่า “สำนวนญี่ปุ่น” และคำจำกัดความของ “สำนวน” ของภาษาไทย ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “สำนวนไทย” เพื่อค้นหาความเหมือนและความต่างกันของคำจำกัดความของหน่วยภาษาทั้งสอง ซึ่งถูกกล่าวว่าเป็นหน่วยภาษาประเภท idiom expression เหมือนกัน การศึกษาทำโดยการรวบรวมความหมาย

รวมถึงคำจำกัดความของ “สำนวนญี่ปุ่น” และ “สำนวนไทย” ที่ถูกแปลและถูกนิยามไว้อย่างหลากหลายโดยนักวิชาการทางด้านภาษาญี่ปุ่นและนักวิชาการทางด้านภาษาไทย จากนั้นนำข้อมูลทั้งหลายที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อจัดแบ่งความหมายตามลักษณะทางภาษาศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสัทวิทยา ด้านวิทยาหน่วยคำ ด้านวากยสัมพันธ์ ด้านอรรถศาสตร์ และด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ และในขั้นตอนสุดท้าย นำข้อมูลที่ถูกวิเคราะห์และถูกจัดแบ่งแล้วมาเปรียบเทียบกับที่ละด้านจนครบทั้ง 5 ด้าน เพื่อหาความเหมือนและความต่างกันในแต่ละด้าน

ตารางที่ 1 ตารางสรุปลักษณะของ “สำนวนญี่ปุ่น” และ “สำนวนไทย” สำนวน” 5 ด้าน

	特徴の記述	日本語の慣用句	タイ語の samnuan
音韻論的な面	押韻的な特徴がある	×	○
形態論的な面	2 つ以上の単語から成る	○	×
	全体で一つの単位をなす	○	○
統語論的な面	文法的でない結合が見られる	○	○
	結合が強固で影響されにくい	○	○
意味論的な面	一定の特別な意味を担っている	○	○
	理解するのに特別な知識がいる	○	○
	語義の総と異なる意味を持つ	○	○
用語論的な面	比喩的な意味を表しうる	○	○
	策略的な話しことばである	×	○
	直接的でない話し方である	×	○

(チャンタラチャムโนング 2014)

จากการศึกษาเชิงเปรียบเทียบในครั้งนั้นพบว่า “สำนวนญี่ปุ่น” และ “สำนวนไทย” มีความเหมือนกันหลายลักษณะในด้านวากยสัมพันธ์ และด้านอรรถศาสตร์ ได้แก่

1) มีลักษณะการเรียงคำที่ไม่เป็นไปตามหลักไวยากรณ์เช่นเดียวกัน

2) มีลักษณะการเรียงคำที่กำหนดตำแหน่งของคำไว้อย่างตายตัว ไม่สามารถสลับหรือสับเปลี่ยนตำแหน่งของคำได้เช่นเดียวกัน

3) มีลักษณะการแสดงความหมายที่เป็นความหมายเฉพาะหรือเป็นความหมายพิเศษเช่นเดียวกัน

4) มีลักษณะที่ต้องการหรือต้องมีความรู้เฉพาะ เช่น ความรู้เกี่ยวกับภูมิหลังทางสังคม ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประจำชาตินั้นๆ ประกอบ เพื่อการตีความหรือทำความเข้าใจความหมายของสำนวนเช่นเดียวกัน

และ 5) มีลักษณะการแสดงความหมายที่ไม่เป็นไปตามความหมายเดิมของคำที่มาประกอบร้อยเรียงกันขึ้นเช่นเดียวกัน

ในขณะที่เดียวกันก็พบว่ามีความแตกต่างกันหลายลักษณะด้วยเช่นกัน ได้แก่ ด้านสัทวิทยา มีข้อมูลที่ทำให้คำจำกัดความว่า “สำนวนไทย” เป็นหน่วยภาษาที่มีลักษณะสละสลวย ด้วยเทคนิคการใช้รูปคำซ้ำและการใช้คำคล้องจองทำให้เกิดความไพเราะ จดจำง่าย และในด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ มีข้อมูลที่ทำให้คำจำกัดความว่า “สำนวนไทย” เป็นหน่วยภาษาที่มีลักษณะของการใช้ภาษาอย่างมีกลวิธี มีลักษณะการใช้ภาษาแสดงเนื้อหาเชิงสนทนาอย่างอ้อมๆ ไม่ตรงไปตรงมา ซึ่งคำจำกัดความทั้งหลายที่กล่าวมานี้ ไม่มีนิยามไว้ในความหมายหรือคำจำกัดความของ “สำนวนญี่ปุ่น”

นอกจากนี้ ในด้านวิทยาหน่วยคำ ก็มีคำจำกัดความที่กล่าวถึง “สำนวนญี่ปุ่น” ว่าเป็นหน่วยภาษาที่เกิดจากการรวมตัวกันของคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป ซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่มีนิยามไว้ในคำจำกัดความของ “สำนวนไทย” จากการศึกษาเชิงเปรียบเทียบในครั้งนี้ จึงพอจะสรุปได้ว่า “สำนวนญี่ปุ่น” และ “สำนวนไทย” ถึงแม้ว่าจะเป็น หน่วยภาษาประเภท idiom expression เหมือนกันก็ตาม แต่ก็มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันในหลายลักษณะ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษาการปรากฏอยู่ของรูปคำซ้ำในสำนวนภาษาญี่ปุ่นว่ามีเช่นเดียวกันกับที่ปรากฏอยู่ใน

สำนวนไทยหรือไม่

2.2 ศึกษาการปรากฏอยู่ของการใช้คำซ้ำในสำนวนภาษาญี่ปุ่นว่ามีรูปแบบใด

3. แนวคิดรูปแบบการใช้คำซ้ำในสำนวนไทย

ในส่วนของสำนวนไทยนั้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนวนไทยมีอยู่ค่อนข้างน้อย ข้อมูลเกี่ยวกับคำนิยามรวมไปถึงลักษณะหรือรูปแบบของสำนวนไทยนั้นถูกเผยแพร่ผ่านเอกสารประกอบการสอนหนังสือและตำราเป็นส่วนใหญ่

จากการรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาความหมายรวมถึงคำจำกัดความของ “สำนวนญี่ปุ่น” และ “สำนวนไทย” ของ ชันตราชาญมโนง ในปี 2014 พบข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะโดดเด่นของสำนวนไทยหลายประการ หนึ่งในนั้นได้แก่ คำนิยามที่กล่าวไว้ว่า สำนวนไทยมีความสละสลวยอันเกิดจากการใช้รูปคำซ้ำและคำคล้องจอง ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีคำอธิบายกล่าวต่อไปอีกว่า การใช้รูปคำซ้ำและคำคล้องจองในสำนวนไทยนั้น ไม่ใช่เพียงแค่วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในแง่ของความไพเราะสวยงามทางภาษาเท่านั้น แต่ยังเป็นกลวิธีการใช้ภาษาที่ทำให้ติดปากติดหู กล่าวคือรูปคำซ้ำและคำคล้องจองนั้น ทำให้สามารถจดจำสำนวนเหล่านั้นได้ง่ายดายอีกด้วย (ประภาศรี, 1995) สำหรับ “สำนวนญี่ปุ่น” นั้น ถึงแม้ว่าจากการศึกษาคำจำกัดความที่ผ่านมาจะไม่พบความหมายหรือคำจำกัดความที่แสดงว่าใน “สำนวนญี่ปุ่น” มีลักษณะการใช้รูปคำซ้ำและคำคล้องจอง แต่ผู้วิจัยคิดว่า การไม่พบความหมายหรือคำจำกัดความดังกล่าวนี้ ยังไม่สามารถสรุปได้อย่างชัดเจนว่าใน “สำนวนญี่ปุ่น” ไม่มีลักษณะดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษารูปคำซ้ำที่ปรากฏใน “สำนวนญี่ปุ่น” นั้นเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะทำให้การศึกษาเกี่ยวกับ “สำนวนญี่ปุ่น”

นั้นมีความลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น และทำให้เกิดเข้าใจในลักษณะของ “สำนวนญี่ปุ่น” มากยิ่งขึ้น

รูปคำซ้ำใน “สำนวนไทย” นั้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดรูปแบบการใช้คำซ้ำ ที่สง่า (1995) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “สำนวนไทย” เป็นพื้นฐาน สง่า (1995) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “สำนวนไทย” ว่า “สำนวนไทย” นั้นมีลักษณะสละสลวย มีการใช้ศิลปะทางภาษา ได้แก่ การใช้คำคล้องจอง การใช้คำซ้ำ ทำให้เกิดความไพเราะ นอกจากนี้ ยังมีลักษณะของการใช้ภาษาอย่างมีกลวิธี มีการใช้ภาษาแสดงเนื้อหาเชิงสนทนาอย่างอ้อมๆ ไม่ตรงไปตรงมา ในส่วนของศิลปะทางภาษาของ “สำนวนไทย” นั้น สง่า (1995) ได้แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

- 1) การใช้เสียงคล้องจองในส่วนพยัญชนะระหว่างคำ 「頭韻」
- 2) การใช้เสียงคล้องจองในส่วนสระระหว่างคำ 「脚韻」
- 3) การใช้คำซ้ำภายในสำนวน 「反復」

4. การศึกษาเกี่ยวกับสำนวนญี่ปุ่น

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ “สำนวนญี่ปุ่น” จนถึงปัจจุบันนี้มีเป็นจำนวนมาก โดยงานวิจัยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นศึกษาในด้านของความหมาย (意味論) ของ “สำนวนญี่ปุ่น” สำนวนต่างๆ ในขณะที่การศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับคำจำกัดความ และโครงสร้างการเรียงคำมิได้เห็นเพียงประปราย 宮地 (1977, 1982) และ 森田 (1985) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเภท ลักษณะ และโครงสร้างการเรียงคำของ “สำนวนญี่ปุ่น” ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่ 宮地 (1977, 1982) และ 森田 (1985) นำเสนอเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

เกี่ยวกับสำนวนญี่ปุ่นนั้น มีการทำวิจัยมากมายตลอดระยะเวลากว่า 80 ปีที่ผ่านมา ข้อมูล

จากงานวิจัยเรื่อง 「日本語の慣用句に関する研究の概観」 ของ 呉琳 (Wu Len) ที่ถูกตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร 『日中語彙研究』 ในปี 2016 ได้รายงานไว้ว่า มีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องของ “สำนวนญี่ปุ่น” นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1942 เป็นต้นมา 呉琳 (Wu Len, 2016) ได้ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับสำนวนญี่ปุ่น โดยออกแบ่งเป็น 5 ช่วงเวลา ดังนี้

1) ช่วงแรกหรือช่วงต้นกล้า ช่วงเวลานี้นับปี ค.ศ. 1942 เป็นปีเริ่มต้น ในช่วงนี้นักวิชาการที่โดดเด่นที่ทำการศึกษากับ “สำนวนญี่ปุ่น” นั้น ได้แก่ 白石大二

2) ช่วงที่สอง 呉琳 (Wu Len, 2016) กล่าวว่าช่วงเวลาแห่งการสืบค้นหาคำตอบ โดยนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 นักวิชาการที่โดดเด่นที่ทำการศึกษากับสำนวนญี่ปุ่นในช่วงนี้ ได้แก่ 宮地裕

3) ช่วงที่สามหรือช่วงแห่งการก่อตัวเป็นรูปเป็นร่าง นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 ในช่วงนี้งานวิจัยเริ่มเน้นไปที่การศึกษาชนิดของคำที่มาประกอบกันอยู่ใน “สำนวนญี่ปุ่น” และโครงสร้างของ “สำนวนญี่ปุ่น”

4) ช่วงที่สี่หรือช่วงแห่งการเติบโต นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 งานวิจัยเริ่มศึกษาในเชิงเปรียบเทียบกับภาษาต่างประเทศ มีการศึกษาในด้านความหมาย (意味論) ของ “สำนวนญี่ปุ่น” มากขึ้น

5) และช่วงที่ห้าหรือช่วงแห่งการพัฒนา คือนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา งานวิจัยเริ่มเน้นไปที่การศึกษาเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลและการสืบค้นข้อมูลของ “สำนวนญี่ปุ่น” ผ่านฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่างๆ

และในปัจจุบันการวิจัยเกี่ยวกับ “สำนวนญี่ปุ่น” ก็ยังคงดำเนินต่อไปในหลากหลายด้านและมุมมองอย่างต่อเนื่อง

宮地 (1977, 1982) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเภทของ “สำนวนญี่ปุ่น” โดยแบ่งตามลักษณะของความหมายที่แสดงออกมา จากการศึกษาตามทฤษฎีของ 宮地 (1977, 1982) ทำให้สามารถแบ่ง “สำนวนญี่ปุ่น” ได้ออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ

1) 「連語の慣用句」 คือ “สำนวนญี่ปุ่น” ซึ่งมีลักษณะเป็นวลีที่มีคำมากกว่า 2 คำขึ้นไปมาประกอบกัน มีลักษณะการเรียงคำที่ถูกกำหนดตำแหน่งไว้อย่างตายตัว และแสดงความหมายแบบพิเศษ

2) 「比喩的慣用句」 คือ “สำนวนญี่ปุ่น” ซึ่งมีลักษณะเป็นวลีที่มีคำมากกว่า 2 คำขึ้นไปมาประกอบกัน มีลักษณะการเรียงคำที่ถูกกำหนดตำแหน่งไว้อย่างตายตัว และแสดงความหมายแบบพิเศษเป็นเชิงอุปมาอุปไมย

โดยในประเภทที่ 2) 「比喩的慣用句」 นี้ยังสามารถแบ่งย่อยได้อีกสองประเภท ได้แก่

2.1) 「直喩的慣用句」 คือ

“สำนวนญี่ปุ่น” ซึ่งแสดงความหมายแบบพิเศษเป็น “เชิงอุปมาอุปไมยแบบเปรียบเทียบ”

และ 2.2) 「隠喩的慣用句」

คือ “สำนวนญี่ปุ่น” ซึ่งแสดงความหมายแบบพิเศษเป็น “เชิงอุปมาอุปไมยแบบเปรียบเทียบ”

นอกจากนี้ 宮地 (1977, 1982) ยังได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างและประเภทของคำที่มาประกอบกันเป็น “สำนวนญี่ปุ่น” ซึ่ง จากการศึกษาของ 宮地 (1977, 1982) พบว่า “สำนวนญี่ปุ่น” สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ตามประเภทของคำที่มาประกอบกัน ได้แก่

1) 「動詞慣用句」 คือ “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีสภาพเป็นกริยวลี

2) 「形容詞慣用句」 คือ “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีสภาพเป็นคุณศัพท์วลี

3) 「名詞慣用句」 คือ “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีสภาพเป็นนามวลี

และ 4) อื่นๆ คือ “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีสภาพเป็นกลุ่มคำที่มาประกอบกัน ไม่มีสภาพเป็นวลีหรือหรือประโยค ยกตัวอย่างเช่น รูปแบบ [นาม+นาม] รูปแบบ [นาม+_レ+นาม] รูปแบบ [นาม+_カ+นาม+_カ] เป็นต้น

ซึ่งต่อมา 森田 (1985) ได้ทำการศึกษา “สำนวนญี่ปุ่น” โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์รูปแบบของ 「動詞慣用句」 คือ “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีสภาพเป็นกริยวลี เพิ่มเติมต่อเนื่องจากที่ 宮地 (1977, 1982) ได้ศึกษาเอาไว้ จากการศึกษาเพิ่มเติมของ 森田 (1985) ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ คือ การแบ่งประเภทของ 「動詞慣用句」 ตามลักษณะโครงสร้างที่มีความละเอียดเป็นอย่างมาก โดยสามารถแบ่งออกได้ถึง 7 รูปแบบ ได้แก่

1) รูปแบบ [นาม+_カ+นาม+_レ+กริยา]

2) รูปแบบ [นาม+_レ+นาม+_カ+กริยา]

3) รูปแบบ [นาม+_カ+นาม+_レ+กริยา]

4) รูปแบบ [นาม+_レ+นาม+_カ+กริยา]

5) รูปแบบ [นาม+_デ+นาม+_カ+กริยา]

6) รูปแบบ [นาม+_ヨ+นาม+_ヨ+กริยา]

และ 7) รูปแบบ [นาม+_レ_ヨ+นาม+_レ_ヨ+กริยา] รูปปฏิเสธ]

และภายหลัง 宮地 (1999) ก็ได้ทำการศึกษาลักษณะของ “สำนวนญี่ปุ่น” เพิ่มเติม และนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าว่า “สำนวนญี่ปุ่น” นั้นมีลักษณะที่เป็น

1) 「否定形式慣用句」 คือ “สำนวนญี่ปุ่น” ที่เป็นรูปปฏิเสธ ซึ่งมีจำนวนปริมาณที่ค่อนข้างมาก

2) 「かさね形式慣用句」 คือ “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีลักษณะการใช้คำซ้ำ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนหนึ่ง

ในการนำเสนอข้อมูลดังกล่าวข้างต้น 宮地 (1999) ได้เพียงแค่นำเสนอแนวคิด และทำการยกตัวอย่างสำนวนที่มีลักษณะเป็น「否定形式慣用句」และ「かさね形式慣用句」ประกอบเท่านั้น แต่ไม่ได้นำเสนอจำนวนที่แน่นอน และรูปแบบของสำนวน จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจ และมีความตั้งใจที่จะศึกษาต่อยอดหาผลสรุปของข้อมูลดังกล่าวเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนการมีอยู่ของรูปคำซ้ำที่ปรากฏใน “สำนวนญี่ปุ่น” ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

5. วิธีการวิจัย

5.1 ศึกษารูปแบบการใช้คำซ้ำที่พบใน “สำนวนไทย” ของภาษาไทยที่สง่า (2538) ได้นำเสนอไว้ในหนังสือ “สำนวนไทย” ว่ามี 3 ลักษณะ ได้แก่

- 1) การใช้เสียงคล้องจองในส่วนพยัญชนะระหว่างคำ「頭韻」
- 2) การใช้เสียงคล้องจองในส่วนสระระหว่างคำ「脚韻」
- 3) การใช้คำซ้ำภายในสำนวน「反復」

5.2 กำหนดขอบเขตกลุ่มทดลองเป็น “สำนวนญี่ปุ่น” จำนวน 4,049 สำนวน โดยรวบรวมจากพจนานุกรม “สำนวนญี่ปุ่น” จำนวน 2 เล่ม ที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับในการใช้ศึกษา “สำนวนญี่ปุ่น” ได้แก่

『日本語の慣用句辞典』ของ 大谷・米川 (2008)

และ『故事ことわざ・慣用句辞典』ของ 倉持・阪田 (2010)

5.3 ศึกษาหา “สำนวนญี่ปุ่น” จากกลุ่มทดลองที่มีลักษณะตรงกับรูปแบบการใช้คำซ้ำ ที่พบใน “สำนวนไทย” ที่สง่า (2538) ได้นำเสนอไว้ใน

หนังสือ “สำนวนไทย”

5.4 ทำการเทียบค่าของจำนวน “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีลักษณะตรงกับรูปแบบการใช้คำซ้ำที่พบใน “สำนวนไทย” ที่สง่า (2538) ได้นำเสนอไว้ในหนังสือ “สำนวนไทย” เป็นร้อยละ จัดแบ่งกลุ่ม และสรุปผลการศึกษา

6. ผลการศึกษา

เมื่อทำการศึกษาคำ “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีลักษณะรูปแบบการใช้คำซ้ำ ที่เหมือนกันกับที่พบใน “สำนวนไทย” ที่สง่า (2538) ได้นำเสนอไว้ในหนังสือ “สำนวนไทย” จากกลุ่มทดลองพบว่า

1) “สำนวนญี่ปุ่น” จำนวน 3,909 สำนวน ไม่มีรูปแบบการใช้คำซ้ำ「反復」ปรากฏอยู่ในสำนวน ยกตัวอย่างเช่น “สำนวนญี่ปุ่น” ต่อไปนี้

「愛敬を振りまく」・「赤子の手を捻る」・「衣鉢を継ぐ」・「大船に乗ったよう」・「御茶の子さいさい」・「数え切れない」・「青くなる」・「垣を作る」・「気に留める」・「手を変え品を変え」・「頭が古い」・「受けがいい」・「風向きが悪い」・「明後日の方」・「御の字」・「数の内」 เป็นต้น

2) พบ “สำนวนญี่ปุ่น” จำนวน 140 สำนวน มีการใช้คำซ้ำ「反復」ภายในสำนวน ยกตัวอย่างเช่น

「あの手この手」・「うの且たかの且」・「足のむくまま気のむくまま」・「することなすこと」・「あれぞこれぞ」・「一にも二にも」・「平気の平左」・「青息吐息」・「五十歩百歩」・「手とり足とり」・「入れ替わり立ち替わり」・「手を替え品を替え」 เป็นต้น

นอกจากนี้ จากการศึกษา ยังพบลักษณะของการใช้คำซ้ำใน “สำนวนญี่ปุ่น” หลายรูปแบบ ได้แก่

1) “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีลักษณะการใช้คำซ้ำแบบบอกเล่า

2) “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีลักษณะการใช้คำซ้ำแบบคำถาม

3) “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีลักษณะการใช้คำซ้ำแบบปฏิเสธ

ยกตัวอย่าง “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีลักษณะการใช้คำซ้ำแบบบอกเล่า เช่น

「選り取り見取り」・「雨につけ風につけ」・「寄ると触ると」・「雨が降ろうが槍が降ろうが」・「待てど暮らせど」・「よりによって」・「羞のみ羞のまま」 เป็นต้น

“สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีลักษณะการใช้คำซ้ำแบบคำถาม เช่น

「のるかそるか」・「一か八か」・「夢か現か」 เป็นต้น

และ “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีลักษณะการใช้คำซ้ำแบบปฏิเสธ เช่น

「知らず知らず」・「人を人とも思わない」・「根も葉もない」・「元も子もない」・「身もふたもない」・「影も形もない」・「縁もゆかりもない」・「見栄も外聞もない」・「ネタも仕掛けもない」・「身も世もない」・「血も涙もない」・「一も二もなく」・「海のものとも山のものともつかない」・「にっちもさっちもいかない」・「うんともすんとも」・「押しも押されもしない」・「毒にも薬にもならない」・「手も足も出ない」・「味もそっけもない」・「死んでも死にきれない」・「似ても似つかない」 เป็นต้น

7. การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า การใช้คำซ้ำที่สามารถพบมากใน “สำนวนไทย” จนทำให้กล่าวได้ว่าเป็นลักษณะที่โดดเด่นของ “สำนวนไทย” นั้น มีให้

เห็นอยู่บ้างใน “สำนวนญี่ปุ่น” ตามที่ 宮地 (1999) ได้นำเสนอไว้ โดยมีจำนวนเพียงแค่ 140 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 3.46 เท่านั้น ซึ่งปริมาณที่น้อยดังกล่าว น่าจะพอกล่าวได้ว่าการใช้คำซ้ำ「反復」นั้น ไม่ได้เป็นลักษณะเด่นของ “สำนวนญี่ปุ่น” นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่ารูปแบบของการใช้คำซ้ำใน “สำนวนญี่ปุ่น” นั้นมีหลายลักษณะหลายรูปแบบ ได้แก่ “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีลักษณะการใช้คำซ้ำแบบบอกเล่า และ “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีลักษณะการใช้คำซ้ำแบบปฏิเสธ

อีกทั้ง จากการศึกษาในครั้งนี้ยังพบอีกว่ามี “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีการใช้คำซึ่งมีพยัญชนะต้นคำซ้ำกัน เช่น「とるものもととりあえず」・「空けの空ん八」 เป็นต้น และมี “สำนวนญี่ปุ่น” ที่มีการใช้คำซึ่งมีพยัญชนะท้ายคำซ้ำกันอยู่อีกเป็นจำนวนหนึ่ง เช่น「恨み辛み」・「至れり尽せり」・「踏んだり蹴ったり」・「似たりよったり」・「願ったり叶ったり」・「ためつすがめつ」・「もちつもたれつ」・「煮ても焼いても食わない」・「寝ても覚めても」・「やせても枯れても」・「うまざたゆまざ」・「負けず劣らず」・「あたらずさわらず」・「つかず離れず」・「思わず知らず」・「鳴かず飛ばず」・「言わず語らず」・「痛し痒し」 เป็นต้น ซึ่งเป็นจุดที่น่าสนใจและควรศึกษาในโอกาสต่อไปว่า ลักษณะการใช้คำซึ่งมีพยัญชนะต้นซ้ำกัน และการใช้คำซึ่งมีพยัญชนะท้ายคำซ้ำกันดังกล่าว นั้น จะสามารถจัดเป็นศิลปะทางภาษา คือการใช้เสียงคล้องจองในส่วนพยัญชนะระหว่างคำ「頭韻」และการใช้เสียงคล้องจองในส่วนสระระหว่างคำ「脚韻」ได้หรือไม่อย่างไร



เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] สง่า กาญจนาคพันธุ์. (1995). *สำนวนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรุงเทพรวมสาส์น.
- [2] ประภาศรี สีหอำไพ. (1995). *วัฒนธรรมทางภาษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [3] 呉琳 [Wu Len] (2016). 「日本語の慣用句に関する研究の概観」『日中語彙研究』 6号 愛知大学中日大辞典編集部, pp. 87-105.
- [4] ชันตราชาชมนอง เซ็คซัน (2014). 「タイ語の「samnuan」の定義について—日本語の慣用句との対応から—」『国語国文学』 56 号別府大学, pp.1-10.
- [5] 宮地裕 (1997). 「慣用句と連語成句」『日本語教育』 33 号日本語教育学会, pp. 73-81.
- [6] 宮地裕 (1982). 「慣用句解説」『慣用句の意味用法』明治書院, pp. 237-265.
- [7] 宮地裕 (1999). 「慣用句の表現」『敬語・慣用句表現論—現代語の文法と表現の研 (2) 』文化庁 明治書院, pp. 213-339.
- [8] 森田良行 (1985). 「動詞慣用句」『日本語学』 1月号 vol. 4明治書院, pp.37-44.
- [9] 大谷伊都子・米川明彦 (2008). 『日本語慣用句辞典』三省堂.
- [10] 倉持保男・阪田雪子 (2010). 『故事ことわざ・慣用句辞典』東京堂.

เสกสรร จันทราชมอง

หน่วยงานผู้แต่ง : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ บพิตรพิมุข จักรวรรดิ
Seksan Chantarachamnong

Affiliation : Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Borpitpimik Chakrawad

Corresponding e-mail : seksan.c@rmutr.ac.th